L'ULTIM COMBAT D'ENRICO BERLINGUER

Jordi Solé Tura

M'ha costat molt decidir-me a redactar aquest article. La mort d'Enrico Berlinguer m'ha afectat profundament i no em resulta fàcil trobar l'estat d'esperit necessari per comentar, més enllà, de l'emoció, l'abast i les implicacions d'aquest fet dramàtic.

Fa unes setmanes vaig participar a Norí, Novara i altres llocs del Piemont en alguns actes del P.C.I. sobre les pròximes eleccions al Parlament europeu. El clima polític a Itàlia era dur, crispat. Les eleccions europeus, com a tals, no desvetllen encara un gran entusiasme, però tothom sap que en el context actual són una mena de verificació de les propostes, les actituds i les línies d'acció de tots els partits. Allòque es debatía no era únicament la relació entre el govern i l'oposició, és a dir, entre el pentapartito encapçalat per Craxi i el Partit Comunista Italià, sinó també la cohesió de la mateixa majoria del govern. Eren moments de duresa dialèctica. Berlinguer havia estat xiulat feia ben poc al Congrés del Partit Socialista a Verona. Centenars de milers de treballadors, convocats essencialment pel P.C.I. , s'havien manifestat contra el Decret-Llei del Govern Craxi que trencava la conquesta històrica de l'escala salarial mòbil. L'escàndol de la Lògia P-2 havia arribat a un nou punt límit quan la Comissió investigadora, presidida per la demòcrata-cristiana Tina Anselmi descobría que un dels màxims implicats era el president del Partit Socialdemòcrata Longo, el qual no solament forma part de la majoria de govern sino que és ministre i continua en el seu lloc. I com a rerafons, la crisi econòmica i la divisió dels sindicats, en un pas enrera d'incalculables proporciones.

En aquell context em va sorprendre l'actitud d'Enrico Berlinguer. Jo l'havia conegut com a home tímid, una mica sorrut, tenaç, escassament espectacular en les seves actituds i en les seves preses de posició. Ara el veia sincerament i obertament alarmat davant la nova situació. I no sols ni principalment per les dificultats que el P.C.I. podía trobar en la nova situació sinó molt particularment pel perill d'involució política que veia en les posicions d'algunes forces i sobretot en les del dirigent socialista Bettino Craxi. La ruptura per Decret-Llei d'una de les principals conquestes històriques dels treballa-

dors, i la ruptura de la unitat sindical -- que tant havia costat i que tan important era per a les forces d'esquerra i pels treballadors -- li semblaven el començament d'un camí de no retorn en la vida de les institucionesdemocràtiques italianes. El famós Decret-Llei, per exemple, el preocupava peel que representava en la disminució del nivell de vida dels trebsalladors, però el preocupava sobretot perquè significava destruir el sistema de funcionament de la vida econòmica i política italiana, és a dir, el sistema de la negociació entre les parts representatives, el sistema de l'acord i del pacte entre interlocutors sòlids. Per a Berlinguer i, en general, per a tot el P.C.I. el Decret-Llei de Craxi podía ser el començament d'una nova forma entre populista i autoritària de governar Itàlia que duia a la destrucció de les grans forces polítiques, sindicals i socials que han aguantat el país i a posar tot l'accent en un poder polític quasi-plebiscitari.

Aquest era el tema de fons del P.C.I. en la batalla de les eleccions al Parlament europeu. Enrico Berlinguer era el principal protagonista d'aquesta batalla, amb un foc, una energía i una vivor que constrastaven amb la seva habitual actitud de cautela, de reserva i de tò tranquil i inalterable.

La mort l'ha sorprès en aquest combat. I el drama de la seva mort ha revelat altres coses, que també formen part de la vida italiana. Una d'elles es l'enorme impacte que ha provocat en tots els sectors polítics i socials. No és el típic homenatge de circumstàncies ni el pèsam consuetudinari. Tota Itàlia s'ha commogut perquè per damunt de les diferències polítiques Berlinguer representava una realitat molt profunda i molt sòlida. En un sistema polític i social en què les fronteres entre la moralitat i la immoralitat són tan incertes, Enrico Berlinguer era el paradigma d'un home polític clar, fidel als seus ideals, allunyat de tota mena de carismes i de cultes personals i indiscutiblement vinculat a la vida ia a la defensa de les institucions democràtiques nacionals. Giorgio Bocca, un conegutrperiodista no gaire amic dels comunistes precisament, ho resumia així en un important editorial, l'endemà mateix de la caiguda de Berlinguer en el coma irreversible; ell encarnava allò tan preciós i tan difícil de trobar en la vida pública italiana, la moralitat.

En aquest sentit, Enrico Berlinguer era la personificació d'un estil de fer política que caracteritza, en general, tot el P.C.I. i que fa d'aquest partit un component ben extraordinari de la vida italiana. El P.C.I. té avui més d'un milió sis cents miltmilitants, governa les principalsciutats italianes -- co-

mengant per la capital,Roma -- i dirigeix també algunes de les principals regions. Es una força política i social immensa, present en tots els sectors i en tots els aspectes de la vida italiana. Però no parlo només del fet quantitatiu, que és prou important. Parlo ,sobretot,de la manera que té el P.C.I. de ser present en aquesta vida italiana tan rica i multiforme, tan avançada i tan anacrònica, tan creadora i tan contradictòria.

El P.C.I. que deixa Enrico Berlinguer és, a parer meu, la força més sana de la societat italiana. No dic l'única força sana sinó la principal, perquè ho és en la base, igual com altres forces confessionals o laiques, però també ho és en tots els altres nivells de l'organització com a partit i de l'acció institucional, cosa que ja no es pot dir de cap altre partit, amb la mateixa dimensió.

El drama d'Itàlia és que aquesta gran força social, aquest component sà i creador de la societat italiana, aquest enorme capital polític democràtic,no pot arribar a governar i en canvi la direcció del govern està en mans d'un partit que només té el 10 % dels vots i que no representa, ni de bon tros,l'enorme potencial renovador del P.C.I.

Aquesta realitat, bé que no únicament imposada sobretot/pels condicionaments de la política internacional i molt concretament per la pressió dels Estats Units, deforma tota la vida política italiana i europea.

En una anàlisisrecent de l'actitud de les diverses forces polítiques presents al Parlament europeu en la legislatura que ara acaba,la revista La Lettre Européenne qualificava els comunistes italians amb la màxima nota, un 9 sobre 10, per la seva defensa clara i coherent de la unitat europea. El P.C.I. és avui una gran força europea, que coincideix molt més amb les posicions dels socialdemòcrates alemanys o dels socialistes suecs que amb les dels comunistes francesos o portuguesos en temes decisius ,com són ara, la política de desarmament, la lluita contra els grans blocs, les mesures contra l'atur, la reindustrialització, la política sindical,etc.

Enrico Berlinguer no ha construit sol aquesta gran força.Però ha sabut encapçalar, amb sentit de l'equilibri i amb audàcia creadora,un gran equip dirigent i un gran partit.El seu nom va

4

lligat directament a totes les grans iniciatives del P.C.I. dels últims vint anys. D'ell i del seu equip ha sortit la idea i la pràctica de l'eurocomunisme, ell i el seu equip han fet del P.C.I. un gran partit nacional i independent, no sotmès a cap condicionament estrany als interessos nacionals d'Itàlia i als interessos de l'Europa dels pobles. No hi pot haver cap altra explicació a l'homenatge que Berlinguer ha rebut de tots els sectors significatius de la vida italiana en el moment de la seva mort.

Itàlia s'enfronta ara amb problemes greus i jo estic segur que el P.C.I. trobarà un ~~x~~ altre secretari general i un equip dirgent igualment capaços de dur endavant ~~la política~~ el compromís i l'estil polítics que va encarnar Enrico Berlinguer. Crec que això és decisiu no sols per als comunistes italians sinó per a tot Itàlia i per a l'Europa dels pobles que cal conseguir. Si finalment la vida política italiana anés en una altra direcció i predominés la tendència a la marginació del P.C.I. hi sortiría perdent tot el poble italià i tota l'Europa democràtica. M'atreveixo a pensar que en el fons del gran homenatge amb què Itàlia ha acomiadat Enrico Berlinguer hi ha la conns - ciència d'aquesta realitat profunda. Potser així Enrico Berlinguer guanyarà finalment ~~el gran~~ l'últim combat de la seva vida.

"El Món"
12. 6. 84